

קבצי הערות התמימים ואנ"ש בלקו"ש חלק י"ז שיחה לפרקי אבות פרק ב'

קובץ הערות התמימים ואנ"ש 770 גליון קיג (תשמ"מ)

ו. בלקו"ש חג השבועות - פרקי אבות תשל"ט ס"ב מביא דברי הברטנורא (בסוף מס' מכות. ועד"ז הוא בפרש"י (ריב"ן) להמשנה במכות (כג, רע"ב), ומאירי שם, וכ"פ בזית רענן לילקו"ש שמיני רמז תקלו. ובזי"ר שבהערה 10. וראה מלאכת שלמה מכות שם. - הע' 8 שם): "לפיכך הרבה להם תורה ומצות כגון פרשת שקצים ורמשים כדי להרבות שכר כשהן בדלים מהם, אע"פ שבלאו הכי לא היו אוכלין אותן שנפשו של אדם קצה בהן" - וע"ש מה שמסיק עפ"ז בנוגע "לתורה ולימודה".

והנה בהשקפה ראשונה משמע שנותנים לו שכר (כעושה מצוה) על מניעת אכילה של שקצים ורמשים, אפילו שהעבירה לא באה לידו, (שהרי כיון שנפשו של אדם קצה בהן, ממילא אין נ"מ אם בא לידי נסיון או לא); - ולפי"ז יל"ע ממה שכתב בלקו"ת פקודי (ד, א): "לכך אכילת החלב הוא מנגד ומסתיר בחי' הביטול ומונע הגילוי, וע"י שיושב ולא עובר העבירה שבאה לידו, ה"ז ממשיך מבחי' י"ה הנסתרות כנ"ל... עכ"ל - וכ"מ בתניא פכ"ז דלקמן ע"ש.

ברם אפילו שננקוט שמ"ש הברטנורא "להרבות שכר כשהן בדלים מהם" הכוונה אמנם דוקא גבי עבירה שבאה לידו, יל"ע ממ"ש בתניא פכ"ז: "הוא מסיח דעתו מהן לקיים מה שנאמר ולא תתורו... ואין הכתוב מדבר בצדיקים לקראם זונים ח"ו אלא בבינונים כיוצא בו שנופלים לו הרהורי... וכשמסיח דעתו מקיים לאו זה ואמרו רז"ל ישב ולא עבר עבירה נותנים לו שכר כאלו עשה מצוה... שלצדיקים בודאי אין נופלים להם הרהורי שטות כאלו" - ועי' פכ"ח "וגם אל יהי שוטה לעסוק בהעלאת המדות של המחשבה זרה כנודע, כי לא נאמרו דברים ההם אלא לצדיקים שאין נופלים להם מחשבות זרות משלהם כ"א משל אחרים". עכ"ל.

היוצא מכ"ז שלגבי צדיקים לא שייך לקיים מה שנאמר ולא תתורו וגו', כיון שנפשם שלהם קצה בהן, ואין נופלים להם מחשבות זרות משלהם, ולכן לא שייך לגביהם בענין זה נתינת שכר אפי' על מחשבות של אחרים.

ולפי"ז צ"ע איך שייך שכר על מניעת אכילה של שקצים ורמשים, כיון דבלאו הכי לא היו אוכלין אותן מפני שנפשו של אדם קצה בהן" - א"כ הוי דומיא למה שמבואר בפכ"ז הנ"ל, דגבי צדיקים לא שייך שכר בקיום הפסוק "ולא תתורו וגו'". כיון דממילא נפשם קצה בהן.

ואמנם מצאתי ביד דוד (על מכות שם) שכתב, דמלשון הרמב"ם בפיה"מ נראה שרק בעבירות שנפשו של מחמתן נותנין לו שכר כעושה מצוה ע"ש.

ועייג"כ בערוך לנר ויד דוד שם שכ' ע"ד הברטנורא.

הרב ישכר דוד קלויזנר

נחלת הר חב"ד

קובץ הערות התמימים ואנ"ש תורת אמת גליון ז (תשמ"ב)

י.ד. בלקו"ש חי"ז בשיחה לפרק ב' דאבות, מבאר אד"ש
את דברי ר"ש: "הוי זהיר בקריאת שמע ובחפילה; וכשאתה

מתפלל אל תעש תפילתך קבע אלא כו' - ומבאר שם ס"ד -
דבמאמר "הוי זהיר בק"ש ובתפילה" מתייחס רבי שמעון בן
נתנאל לתלמידיו, ומזהיר אותם, דאף שהוא אינו מפסיק לק"ש,
שמע, וכ"ש לתפלה - אך אחת תלמידי יש לכם להפסיק לק"ש
ושלא יהיה לכם חלישות ח"ו בענין דק"ש ותפילה. ואח"כ
ממשיך ר"ש בהוראה שפונה בה לחביריו שהם היו בדרגא דתורתם
אומנתם (חביריו דייקא!) ומזהיר אותם: ד"כשאתה מתפלל" -
משום דלפעמים אף מי שתורתו אומנתו מתפלל - שלא תהיה
התפילה כדרך "קבע" אלא רחמים ותחנונים. ע"כ תמצית תוכן
ס"ב. ובהערה 15: "ולהגורסים "הוי זהיר בק"ש" (ולא
"ובתפלה") - יש לומר שב' כבוד הראשונות הן הוראות לחבריו
הא' - שיהיו זהירים בק"ש (אף שהוא עצמו אינו מפסיק לק"ש)
והב' - "וכשאתה מתפלל וכו'", כבפנים.

ולא הבנתי, דהנה אם אנו גורסים "ובתפלה", הרי צריך
להסביר לכאורה כבפנים; דבבא הא' פונה לתלמידים ומזהירם
אודות ק"ש ותפילה, והבבא הב' לחבריו כו' שמזהירם ב"כשאתה
מתפלל כו'", ולכאורה סו"ס מדוע אינו מזהיר את חבריו אודות
ה"ק"ש" הרי גם אותם - בדוגמא לתלמידיו - צריך להזהיר אותם
שיפסיקו לק"ש, שהרי בנדון זה הם שווים לתלמידים! ומדוע
באמת לא הזהירם?

והנה בהערה 11 מביא בשם ספר זרוע ימין (להחיד"א):
דהוראת המשנה "הוי זהיר בק"ש ובתפילה" - "כלפי מי שתורתו
אומנתו מדבר" אלא ששם מפרש שגם מי שתורתו אומנתו יש לו להפסיק
לק"ש - לאפוקי מהירושלמי שהובא לקמן בפנים, וכך להיות
זהיר בתפילה - כי גם הם מתפללים אם רוצים. עכ"ל ההערה. ועיין!
והנה הרי לנו כאן דוגמא דה"זרוע ימין" מעמיד כל המשנה
בנוגע למי שתורתו אומנתו; דלשיטתו (דלא כהירושלמי) - מזהיר
אותם ר"ש שיפסיקו לק"ש, ולתפילה, "כי גם הם מתפללים אם
רוצים". וכ"ז מעמיד אף שגורס "ולתפלה" ודו"ק.

א"כ גם כך היה יכול לכאורה להעמיד הדברים בגוף השיחה, ואף לפי השיטה שנקט כוותיה (דאף להירושלמי אין מפסיקין מי שתורתו אומנתו-לק"ש. ורק ר"ש בעצמו מפסיק וכו') - א"כ ייתכן לכאורה להעמיד דברי ר"ש ולהסבירם באופן שפונה בדבריו, בכל הבבא, לחביריו. - ואף אם נגרוס "ולתפילה", וכדוגמא שמעמיד החיד"א דברי המשנה. ודו"ק.

ובכך שנעמיד פני הדברים באופן זה דווקא (כדלעיל) יתיישבו ב' דברים על אופנם: (א). אין צריך שוב לפי"ז לפ' מתניתין לצדדים (שבחלקו פונה לתלמידים, ובחלקו לחביריו). (ב). לא יקשה מה שהקשינו לעיל: דע"פ המבואר בהשיחה, ובכך שהעמיד אד"ש דברי ר"ש באופן שפונה בבא הראשונה לתלמידים וכו' - קשה מדוע באמת לא הזהיר את חביריו (ג"כ) שיפסיקו לק"ש?! והא אדרבה: בכך שפנה לתלמידים (ע"פ המבואר בהשיחה) בהוראה להזהר בק"ש, ולא לחביריו. - בכך לכאורה נתן מקום לסעות לחביריו, שהרי כיון שהם בדרגא של תורתם אומנתם, ילמדו מכך שפנה לתלמידים, דפניתו היא בדווקא, והם - חביריו אין להם להפסיק לק"ש. דדוקא התלמידים (שאינן תורתם וכו'), צריכים להפסיק.

משא"כ אם מעמידים דברי ר"ש כמו שהעלינו לעיל, דפניתו היתה לחביריו, הרי שהתלמידים ידינו ק"ו לעצמם: דמה חביריו של ר"ש שומה עליהם להפסיק לק"ש, כ"ש הם - התלמידים, מחויבים להפסיק ולהיות זהירים בק"ש. ודו"ק. א"כ עומדת בפנינו קושיא דמדוע ראה אד"ש להעמיד המשנה לצדדים? ובעיקר, דבכך לכאורה נמצא שלא פנה ר"ש למי שהיה לו באמת לפנות - לחביריו, ודו"ק. (ואין לומר שחביריו לא היו מעלים סק"ד דאין להם להפסיק לק"ש. - שהרי ע"פ הנלמד בפשטות מדברי הירושלמי (לא כפי הנלמד בהשיחה!) הרי באמת אין למי שתורתו אומנתו - חביריו להפסיק לק"ש, וא"כ פשוט שיש מקום לסעות בדברי ר"ש וכו').

[וכנראה שצ"ל דאד"ש ביאר כוונת ר"ש "זהיר" מלשוך

זהירות לקיימה; ושעפי"ז לא יתכן לפרש בבא הראשונה שפונה
בה לחביריו, דכיון שגורסים גם "ובתפילה", הרי לא ייתכן
שביקש והזהיר ר"ש אותם "שיזהרו לקיימה" שהרי רק אם רוצים
מתפללים.

משא"כ ה"זרוע-ימין" פירש "זהיר" - דהכונה בזה:
להיות זהירים בשעת האמירה; ובצורת האמירה. וע"כ עפי"ז לא
"הפריע" לו לגרוס ובתפילה, ושתייה הפניה לחביריו, שהרי
כיון שמתפללים אם רוצים, א"כ שייך להזהיר אותם שיהיו "זהיר
בשעת ^{אמירת} האמירה של ק"ש או של תפילה-כאשר מתפללים אם רוצים.
והיינו שהזהיר אותם שתייה האמירה כדבעי וכו' בשעה שאומרים.
(וע"ד הבבא האחרונה במשנה). אך עדיין צ"ל מה ראה על ככה
באמת לפרש אד"ש וכו', ועדיין הדבר צ"ע.]

* * *

שו. שם ס"ו: "דער גדר פון תורתו אומנתו אין פשטות איז
- אז (א) דאס איז אן ענין אין זמן - ער לערנט תורה, אן
אויפן כו' (ב) עס איז זא (אויך) בלימוד נגלה דתורה כו'.
שטייט אבער אין זהר כו' (א) דער עילוי פון תורתו אומנתו
באשטייט אין דער איכות דיקער צוגעבונדקייט כו'. "ע"כ.
ולכאורה: חידוש זה, של איכות אינו חידוש שבזהר; ועכ"פ
לומר דמצד פשטות "נגלה" - הוי גדרו של תורתו אומנתו רק
בזמן, לכאורה א"א לומר כן. שהרי הלשון בירושלמי ובבלי,
דרשב"י לא הפסיק לק"ש משום שהיה לו כבר (אחר שיצא מהמעה)
את ענין ה"חידוד" וה"שינון". וכפי המובא בשיחה גופא, דר"ש
ע"י שהיה חניך בד"ת אינה חביבה עליו" (סעי' ג' בהשיחה).
וא"כ כדי להסביר את העילוי של רשב"י בכך שתורתו אומנתו בא
לידי ביטוי באיכות, - א"צ לומר שהמקור לזה הוא מהזהר (כפי
המשחמע מהשיחה שם, ועיין.). ואם רצה אד"ש לכאב ייחודו של
רשב"י בגדר ד"תורתו אומנתו", יזתר מכל שאר חביריו, - יכל

לבאר זאת ע"פ המובא ב"נגלה", דלא היה תורתו אומנתו רק בע' הזמן, אלא באיכות - בכך שהיה "שנון" ו"חדיד", וכבר בכך יש בו ברשב"י ייחוד ב"תורתו אומנתו" וא"צ להגיע לחידוש זה המובא בזהר "איכות דיקער צוגעבונדקייט", ובכך דווקא לבאר ייחודו של רשב"י?

אך באמת יש להצדיק ולומר דאף בפשוטו של תורתו אומנתו הגדר בזה הוא גם בענין האיכות. וע"כ כדי לציין מעלתו של רשב"י אין להסתפק בענין האיכות בלימוד, שזה כבר מובא בנגלה, אלא צריך להביא דברי הזהר שהייחוד הוא בענין של: "איכות דיקער צוגעבונדקייט" (קשר איכותי) ולא איכות סתמית בלימוד. והביאור לכך:

דהנה בגמ' שבת י"א ע"א מובא "מפסיקין לק"ש ואין מפס' לתפילה" - אמר ר"י כגון רשב"י וחביריו שתורתן אומנתם. אבל כגון אנו, מפסיקים לק"ש ולתפילה עכ"ל הגמ'.

והשתא, אם נקבל דרשב"י (קודם שיצא מהמערה) וחביריו, שהם נכללים בדרגא "הפשוטה" ד"תורתו אומנתו", והיינו, שהיה זה רק בענין הזמן, וכפי שעולה בפשטות מהענין עיי"ש - א"כ מהו ההמשך שם בדברי הגמ' "אבל כגון אנו" כו', וכי שאר האמוראים לא למדו ללא הפסק?! - וזהו לשון אדמוה"ז בשו"ע שלו, סי' ר"נ ס"ק (קו"א) ב': "ועוד, דכל מי שתורתו אומנתו וגריס בה יומא ולילא בהני אמוראי כו'". א"כ הרי שבפשטות יש להניח דהאמוראים כולם (עיי' שם בקו"א) לא הפסיקו מלימוד "יומא ולילא"!

וא"כ, אילו הגדר הרגיל של תורתו אומנתו, אינו אלא בענין הזמן (ורק עילוי של רשב"י היה בענין האיכות) (הרגיל) כנ"ל, ועיי' שם), א"כ פשוט שיש לכלול כל האמוראים בכלל מי שתורתו אומנתו, שהרי כאמור כל האמוראים ג"כ לא הפסיקו מל', וא"כ מהי משמעות הגמ' שם "אבל כגון אנו מפסיקים כו'" והיינו שאין האמוראים בכלל מי שתורתו אומנתו, הרי גם הם לא היו מפסיקים מלימודם!?

[ולהעיר, דאין להוכיח מידי מלשון אדמוה"ז שנקטנו -
"...מי שתורתו אומנתו, וגריס בה יומא ולילא" - דגדרו של
"תורתו אומנתו הוא בזמן", וכפי שמשמע מפשטות לשונו. אין
להוכיח כן, דיתכן מאוד שנקט בשיגרא דלישנא וטבע ומטבע לשון,
ועיי"ש. אבל מ"ש "דהני אמוראי גריס בה יומא ולילא" מוכח
כן שנקט זה בדווקא שהרי עפי"ז הוכיח שם מה שהוכיח, ועיי"ש.]

וא"כ ע"כ הגענו למסקנא, דכל גדר של "תורתו אומנתו"
אינו בענין הזמן גרידא, אלא אף בענין האיכות שבלימוד התורה
ועפי"ז מובן מדוע א"א להגדירה עילוינו של רשב"י על חביריו
רק בענין האיכות (הפשוט), שהרי אף חביריו, שהיו בזרגה מי
שתורתו אומנתו, - ע"כ התבטא זה גם בענין האיכות שבלימוד
התורה, ועילוינו של רשב"י ע"כ נתבטא כפי אשר מבאר בהשיחה
"האיכות" דיקער צוגעבונדקייט צו תורה", והיינו דגם בענין
האיכות שהיו בזה מצויינים חביריו, היה הוא יותר בכך שהתקשר
לתורה באיכות, ולכך דווקא הוא לא הפסיק לק"ש, אבל חביריו
אף שלא הפסיקו לחפילה, אבל לק"ש הפסיקו וכהמבואר שם בהשיחה.
אך מובן דעדיין אין הענין מבואר כל צרכו, דבכ"ז מבואר
מדוע לא נסתפק אד"ש "באיכות" המובא בנגלה וכו', שזהו איכות
בחריפות ובלמוד, - כדי לבאר הפלאת רשב"י. (והיינו משום
שע"כ גם לכל מי שתורתו אומנתו היה מעלה זו וכו"ל).

אך עדיין לא ביארנו צד השני, דמדוע כתב אד"ש בפשיטות
דלוקא הזהר היינו מפרשים ד"תורתו אומנתו" מתבטא דק בענין
הזמן, והא ע"כ אין הדבר כן כדלעיל?

ואין שאלה זו רק מהמצוייין במק"א וכו'. אלא שאלה זו
היא לכאורה מנו"ב בדברי אד"ש בהשיחה דלכאורה ארכבי אתרי
רכשי:

מחד מסתפק לכלול מי שלא מפסיק בלימודו - ענין הזמן - בכלל
"תורתו אומנתו", אשר זה לכאורה אינו מתאים עם דברי הגמ'
במס' שבת, נוסף לזה שמזה לכאורה משמע שמי שתורתו אומנתו
הוא בענין האיכות הרי הוא בדרגא גבוהה יותר ואינו צריך

להפסיק אף לק"ש, ולא רק לתפילה. ודו"ק.

וממה שהמשיך אד"ש לבאר מעלתו של רשב"י בזה שמתבטא באיכות ההתקשרות, ולא באיכות הלימוד גרידא, - משמע, שבדי להיכלל בדרגת "תורתו אומנת" - שאף לק"ש אינו מפסיק, אין מספיק שיהיה איכות הלימוד באופן מיוחד, אלא איכות ההתקשרות לתורה צריכה להיות באופן מיוחד. וזה לכאורה הוי סתירה מנו"ב, שהרי מתחילת דברי אד"ש משמע להיפך וכדלעיל. וצ"ע.

ע"פ המבואר בהשיחה בסע' ז' - הטעם למה שנפטר ר"ש מק"ש, משום דהיהגו ענין הביטול וכו', איך "יתלבש" זה בלשון הירושלמי שכתב הטעם לזה: "זה שינון - וזה שינון"; או "רשב"י ע"י שהיה חדיד בדברי תורה אינה חביבה עליו", ובאו הדברים כדי להעיר ולהאיר. 22.08/2018

הת' פרץ אוריאל בלוי
ישיבה גדולה תוא"ל

א. בלקו"ש ח"ז שיחה ב' לפ"ה דפרקי אבות ע' 387 ואילך
מבואר מאמר המשנה ד"בן הא הא אומר לפום צערא אגרא",
דפי' הר"ב שם: "כפי רוב הצער שאתה סובל בלימוד התורה
ועשית המצוה יהי' שכרך מרובה".

ומבואר שם דהחידוש בהמאמר הנ"ל הוא: שהשכר מתחשב
לפי הצער ולא לפי הפעולה והתועלת והשבח, וכ' שם ד"בן
הא הא" מרמז שהי' גר ("בן אברהם ושרה שנתוסף ה"א בשמם")
ובא להדגיש, שהמדובר כאן הוא כשמקבל ע"ע איזה צער שהוא
לא מחויב בזה כלל כו'.

ועפ"ז מבואר שם גם שייכות המאמר שלאח"ז ד"בן בג
בג אומר הפך בה והפך בה דכולה בה", דגם בן בג בג הי'
גר (או בן גרים) וכמו שהכינוי של "בן בג בג", כי הוא
בגימטריא ה' ה' [וגם מרומז בהנוטריקון של "בג בג": "בן
גר בן גירות"] ונקרא שם בעל המאמר כך, בכינוי, ולא בשמו
כדי לרמז שזה שבעל המאמר הי' גר יש לו שייכות להמאמר
שלו: "הפך בה והפך בה וכו'".

והביאור הוא: כיון שב"נ מחויב בז' מצוות, מובן,
שגם לימוד התורה (הדינים ופרטים של ז"מ) - אע"פ שזה
ענין נעלה עד ש"נכרי ועוסק בתורה הרי הוא ככהן גדול" -
אע"פ"כ בעסק התורה שלו אין מטרה מצ"ע, אלא רק כדי לידע
איך לקיים את המצוות ואין לזה המעלה של לימוד התורה של
יהודי, ורק כשהוא מתגייר ומחויב ללמוד תורה, אז בלימוד
התורה שלו נפעל שינוי עיקרי שיש העילוי של - "הפך בה
והפך בה דכולה בה", וזהו השייכות של "בן בג בג" להמאמר
ד"הפך בה והפך בה כו'", שנרגש העילוי דתורה אצל גר דוקא

והנה בזה ש"בן בג בג" הי' גר או בן גרים, יש להעיר
ממ"ש היעב"ץ בספרו לפרקי אבות "עץ אבות" להמשנה שם,
וז"ל: " . . . וי"א בג בג ר"ת בן גר בן גירות, א"כ הוא
הי' נכד גר וגירות . . . ואיני יודע מה הביאם לצער הזה,
ולמה זה הבל יהבלו, הלא מצינו פ"ק דקידושין (דף י' ע"ב)
יוחנן בן בג בג, ומאי דרשו בל', ואם כדבריהם בן בן בג
בג הוה להו למימר, ואף ש"ל איהו ניהו, זמנין קרי לי'
הכי בלי שם העצם, וזמנין בשם העצם שלו כמו שמעון בן
עזאי, ובן עזאי ודכותי', וא"כ יוחנן זה עצמו גר הי' או
נין ונכד, אך מי הגיד להם זאת וכו'", עכ"ל.

והנה בפשטות ע"פ ביאור השיחה שם בהכינוי דשם בעל
המאמר "בן בג בג" - "בן גרים" שיש לזה שייכות עם מאמרו
של "הפך בה וכו'", כבר מתורץ מה שהקשה היעב"ץ, ומיהו
אפשר לבאר באותה הדרך באופן אחר ג"כ, (ואל"כ צלה"ב באמת

למה בקידושין (י, ב) נקרא "יוחנן בן בג בג" זהא כיון שלא מודגש שום דבר שם, בקראו גם "בן בג בג" כמ"ש בלקו"ש שם הע' 79, א"כ למה באמת קראו ג"כ "בן בג בג" בהוספה ל"יוחנן", וכדלקמן.) והוא ע"פ המבואר בלקו"ש שם שיחה ד' לפ' אמור ע' 267, שמבאר שם שיטת הרמב"ם בנוגע להשמחה בכה"ס ובע' 269 מביא מה שכ' הרמב"ם בנוגע לשמחת בית השואבה ש"גדולי חכמי ישראל וראשי הישיבות והסנהדרין וכו' היו מרקדין כו' וכל העם באין לראות ולשמוע" ומדייק בהשיחה שם בהמקורות לדברי הרמב"ם הנ"ל שדוקא סוגי אנשים אלו שמחו בשמחת ביה"ש.

ובע' 273 מובא בשם הירושלמי שמוסיף בין האנשים שהיו שמחים בשמחת ביה"ש, ש"בן יהוצדק הי' משתבח בקפיצותיו". ומובא שם מהו המעלה שהי' לו לר"ש בן יהוצדק דבפשטות הוא רק מה שנקרא "רב"י" (שזה הוכחה שהי' ראש ישיבה) אבל בירושלמי מדייק לקרוא לו בלשון של היפך הכבוד (וע"ד אצל ריב"ז כשדיבר ע"ע) כי הוא השתבח ונתגאה בקפיצותיו, ובשעה שמדברים ממעלות עצמו צריך לדבר באופן כזה לשלול חשד אצל אחרים והרגש של גאווה אצלו לכן נקרא בלשון של היפך הכבוד, עיי"ש היטב.

ועד"ז אפשר לומר בעניננו, דכיון שלפי המבואר בלקו"ש שם דפרקי אבות ש"בן בג בג" בא להדגיש המעלה שישנה אצל גר דוקא, שיכול להרגיש את המעלה הנפלאה של תורה ש"הפך בה כו' דכולה בה", א"כ זה נותן מקום חשד לאחרים והרגש גאווה לעצמו, שהוא מבין המעלה הגדולה שבתורה, ולכן מדייקים לקרוא לו בכינוי "בן בג בג" - דוקא, ומה שמוצאים עוד מקומות שכ' בהם גם הכינוי "בן בג בג" הנה עי' בלקו"ש שם הע' 79 שהוראה המבוארת בהשיחה היא ג"כ בכל המקומות שהובאו בשמו של בן בג בג, משא"כ בקדושין (י, ב) שנק' "יוחנן בן בג בג", עיי"ש. ועוד אפ"ל ע"ד המבואר בלקו"ש שם פ' אמור הע' 60 ד"כ הוה למד בן זכאי הוה קרי לי' כו' כי הוה לימד הוה קרי לי' רבן יוחנן בן זכאי", וכמו שכתב גם היעב"ץ שם בהמשך דבריו. ע"ש.

ועפ"ז אפ"ל דבאמת "בן בג בג" זה הי' שמו של בעל המאמר - ר' יוחנן, ואולם השם הזה בא כתוצאה מזה שהי' בן גרים וכו', וא"כ שניהם אמת כו' וזה אותו בן אדם ומדגיש להעלים את שמו כדלעיל, אבל מובן שבהשם הזה "בן בג בג" לא גלוי שהוא שם של גר.

קובץ הערות וביאורים אהלי תורה גליון תקצא (תנש"א)

סתם ר"ש — רשב"י

הת' לוי שם-טוב
- תלמיד בישיבה -

בהתוועדות דש"ק פי מטו"מ ש.ז. הזכיר כ"ק אדמו"ר שליט"א,
בקשר לדברי ר"ש (באבות פ"ב מ"ג): "הוי זהיר בק"ש
ובתפילה", שקשה: כיון שידוע שרשב"י — תורתו אומנתו (שבת
יא,א), למה הזהיר דווקא בעניין דתפילה ולא בענין דתורה?

ולהבהיר העניין — דלכאוי משנתנו — ר"ש בן נתנאל היא, כי
באה בהמשך לחמשה תלמידי ריב"ז, ש"הם אמרו שלושה דברים",
וע"פ סדר המשניות, יוצא שמשנה זו היא רשב"י שאומר ג'
דברים.

הנה בלקו"ש ח"י"ז — אבות פ"ב — עמ' 358 מבאר ד"וויבאלד
אבער אז יעדער ענין אין תורה איז מדויק בתכלית [ובפרט אז
די הוראות פון ר' שמעון בן נתנאל זיינען אין א באזונדער
משנה (כמה משניות ווייטער פונעם ארט וואו ס'איז מפורש שמו

ושם אביו, ^{21708/2018}איז פארשטאנדיק, אז מצד דעם טעם פנימי אין די "הוראות פון רשב"נ איז נוגע (ניט דאס וואס ער איז ר' שמעון **בן נתנאל**, נאר) דאס וואס ער איז ר' שמעון **(סתם)** — איין ענין מיט רשב"י, עכ"ל. ובהערה 35 [עמ"ש "די משנה"]: "שהרי חלוקת המשניות היא חלוקה ע"פ תורה, (ונוגע לדינא...) — ועכ"ל שלימוד משנה ^{איתר הכתוב} זו כמו"ש בפ"ע הוא ענין בפ"ע, עכ"ל.

ולהוסיף מהמובא שם הע' 10: "וראה מדרש דוד לאבות (לר' דוד הנגיד — נכד הרמב"ם)", שמפרש דר"ש כאן הוא רשב"י...".

ובביאור העניין, ראה באריכות כל השיחה שם, דעניינו דר"ש הוא בחי' שמיעה, הבנה והשגה בפנימיות, שזהו "ייחוד פנימי" — תורתו אומנתו, ומוסיף שם שזהו בפרט ב"מארי קבלה", וממילא גם רשב"נ ששמו שמעון, קשור לתורתו אומנתו, וכן מוכיח שם (ס"ח) שרשב"נ היה ג"כ מ"מארי קבלה".

ולציין עוד ל"שיחות קודש" תשכ"ח ח"ב, שיחות ש"פ בהעלותך (עמ' 231-234), ש"פ שלח (עמ' 246-249), ושם "וחכיתי שמיד יהי טומעלניש, ויקשו כולם איך ביארו באריכות שלימה בהנוגע לרשב"י, בזמן שבעל המימרא הוא רשב"י, ורק מעטים הקשו את זה", ש"פ בלק (עמ' 332-336), ושם, שהיה רק א' שהקשה את זה, "וכתבתי לו שישנו א מאדנער דין בשו"ע (יו"ד סרמ"ו ס"י-י"א) שכש' אומר ד"ת ורוצה לדעת אם שומעים את דבריו, אזי יש להטעותן בדברים" — עיי"ש כל האריכות בזה — ויש לקשר זה למה שהזכיר בהתוועדות האחרונה (— בהמשך לענין דרש"א הוי זהיר וכו') אודות סיפור ר"ה פאריטשער שבשעה שאדמו"ר הצ"צ אומר מאמר לא שייך דינגען זיך בזה, כיון שזהו "תורה מסיני", ורק אח"כ — אחרי אמירת המאמר — אפשר להתווכח אפ"ע בעל המאמר עצמו בפירושים שבזה וכו', וכפי שמוצאים גם בנשיא דורנו, שאמר כמה ביאורים על מאמריו בשיחות והתוועדות וכו', ע"כ — שאולי י"ל (גם) מצד שישנו הענין הנ"ל ד"להטעותן בדברים".

ולהעיר ג"כ משיחת ש"פ מסעי תשמ"א (לפני 10 שנים) אודות ההפטורה דשבת ר"ח מני"א, עיי"ש (עמ' 283-286), ושם סכ"ז שצ"ל באופן ד"פנימי" [שיחת ש"פ פינחס ש.ז.]. שהוא ג"כ ע"ד הענין הנ"ל (אבל לא ממש).

נ.ב. אחרי כתיבת כ"ז י"ל שיחה המוגה, ושם איתא בקיצור (סי"ד): "רבי שמעון דמשנתנו הוא רשב"נ . . ונקרא כאן "רבי שמעון" סתם — לרמז על שייכותו לרשב"י, שסתם ר"ש הוא רשב"י, ש"י ^{אוצר החכמה} אומנתו" . . " . עכ"ל.

אוצר החכמה
21708/2018

קובץ הנ"ל גליון תשצז

סתם רבי שמעון – רבי שמעון בן יוחאי

הנ"ל

סתם ר"ש בש"ס הוא ר' שמעון בן יוחאי, כ"כ רש"י שבועות ב, ב, ב ורשב"ם ב"ב קב, ב.

וכן הביא משמם בסדר הדורות, ומוסיף: מלבד בפ"ב דאבות דשם אמר ר"ש הזהיר בק"ש וכו' והוי ר"ש בן נתנאל כדמוכח שם, והוי דבר הלמד מענינו. וכן כ' בספר הליכות עולם סוף שער ראשון.

ועיין לקו"ש חי"ז ע' 359 דגם במשנה זו דפרקי אבות יש לזה שייכות לר"ש בן יוחי, היות ונכתב בלשון סתם, עיי"ש.

וכ"כ הרמב"ם בסוף הקדמה למשניות ד"ה הפרק השישי ושם הלשון "ור"ש הנזכר במשנה סתם הוא ר' שמעון בן יוחאי תלמיד ר"ע", וצע"ק מדוע מדייק לומר דווקא "במשנה" והרי כן בכל התלמוד, ואולי אין כוונתו לשלול הברייתות או התלמוד, אלא משום שזוהי הקדמה למשנה וצ"ב. ואולי כוונתו לשלול תלמוד ירושלמי. (ועיין ירושלמי ברכות פ"ב ה"ג ופאה פ"ב ה"ד נראה התם דקרי לר' שמעון בן ווא בשם ר' שמעון סתם).

ויש לברר מנ"ל לרש"י והרמב"ם בפשטות כל כך דסתם ר"ש הוה רשב"י, דאולי הוא ר' שמעון בן עזאי שהיה בזמן ההוא כמפורש בהקדמת הרמב"ם למשנה תורה, והיו עוד הרבה שמעון בדור ההוא כמו שמעון בן זומא, שמעון התימני, שמעון בן ננס וכן ר' שמעון בן יהוצדק שנראה מסדר הדורות שהיה בזמן ההוא, כמו כן יתכן ר' שמעון בן גמליאל, או ר' שמעון בן מנסיא.

ואין להוכיח מפסחים קיב, א שאמר ר"ש לר"ע "אני אומר ליוחי אבא", דהרי שם מפורש בתחילה שהיה זה ר' שמעון בן יוחי. (וקצ"ע על היוחסין שמביא הוכחה זו בלבד).

ונראה להוכיח מכמה מקומות בש"ס:

(א) מהא דאיתא בברכות דף ט, א שאמר ריב"ל "כדאי הוא ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק" ומוכח שם דהכוונה לרשב"י. (וכן במעילה כז, ב מזכיר ר"ש סתם ומוכח מלעיל שם דהכוונה לרשב"י) עיי"ש. ואין לומר דהוי דבר הלמד מענינו כמשנה דאבות דלעיל, משום דכאן אמר כן ריב"ל אחר משך זמן ובלשון זה אמר ר' שמעון בלבד, וע"כ משום שסתם ר' שמעון היינו רשב"י.

ויש לחזק ההוכחה מהא דריב"ל עצמו אמר אותו הפתגם בגיטין יח, ב בדין גט המוקדם שר"ש מתיר ור"י אוסר, וכשהיה מעשה אמר ריב"ל "כדאי הוא ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק", ובפשטות היינו אותו הר"ש שאמר עליו כן בברכות ושם הרי מוכח ממקומו דהוי רשב"י.

ב) עוד יש להוכיח מגמרא שבת לג, ב דאמר "דיתבי ר' יהודה ור' יוסי ור' שמעון ויתבי יהודה בן גרים קמייהו, פתח ר' יהודה ואמר ... נענה ר' שמעון בן יוחאי ואמר" כו' הרי מוכרח דסתם ר' שמעון היינו רשב"י.

ג) עוד יש להוכיח מגמרא פסחים יג, ב דאמר התם "ור"א בן רבי שמעון ס"ל כאבוה דאמר כל העומד ליזרק כזרוק דמי", ודין זה דר"ש מקורו בב"ק עו, ב ושם הוא ר"ש סתם, על כרחך דסתם ר"ש הוא רשב"י ^{החלטה 05/07/2018} _{אוצר החכמה} של ר"א.

ד) עוד יש להוכיח מגמרא יבמות כג, א (וקדושין סח, ב) דמביא דברי ר' שמעון בן יוחאי דילפינן מכי יסיר את בנך דבנך הבא מן העכו"ם (הבא על בת ישראל) קרוי בנך, ואמרינן התם לרבות שאר אומות יליף מרבוי כי יסיר, ומקשה הניחא לר"ש דדריש טעמא דקרא וכו' (עיי"ש ברש"י, ויבואר להלן), והרי ר"ש דדריש טעמא דקרא הוא ר"ש סתם, ומוכח דסתם ר"ש הוא רשב"י.

ה) עוד יש להוכיח מגמרא ב"מ עד, ב דאיתא התם "דאי לא תימא הכי מי שפרע בלוקח לרבי שמעון לית ליה וכי תימא הכי נמי והתניא מכל מקום כך הלכה אבל אמרו חכמים מי שפרע וכו'" והרי דין דמי שפרע אמרה רשב"י לעיל שם מח, א, ועיי"ש בתוס'.

ו) עוד יש להוכיח מגמרא שבועות ח, א דאמר "ולר' שמעון בן יוחאי דאמר יולדת נמי חוטאת היא מאי איכא למימר, ר' שמעון לטעמיה דאמר ממקומו הוא מוכרע" ע"כ, והרי במחלוקת ר"י ור"ש אי ממקומו הוא מוכרע הוי ר"ש סתם (שם דף ז, ב).

מדוע רשב"י וחבריו מפסיקין לק"ש ואין מפסיקין לתפלה

הת' דב שי' קוק

בנוגע לחיוב תפילה מברר השאגת אריה בסימן י"ד האם חיוב התפילה מהתורה או מדברי סופרים וכותב: "דע שהרמב"ם כתב בפ"א מהל' תפילה מצות עשה להתפלל בכל יום שנאמר ועבדתם את ה' כו' מפי השמועה למדו שעבודה זו היא תפילה שנאמר ולעבדו בכל לבבכם, אמרו חכמים איזה היא עבודה שבלב זו תפילה, ואין מנין התפילה מן התורה ואין משנה התפילה מה"ת ואין לתפילה זמן קבוע מן התורה" היינו שהרמב"ם לומד שתפילה היא מה"ת והרמב"ן חולק עליו וסובר שכבר ביארו חכמים בגמרא שתפילה מדרבנן כמו שאמרינן בפ"ג בברכות בעל קרי שקורא ק"ש ומברך על המזון ואינו מתפלל והעלה הטעם ק"ש ובה"מ דאורייתא ותפלה דרבנן ועוד כו"כ ראיות שתפילה היא מדרבנן. ומאריך השג"א תוך עיון בראיות הנ"ל בכדי להסביר את דעת הרמב"ם ולבסוף דוחהו. (המרכבה"מ רצה לתרץ על הרמב"ם דזה שחכמים אמרו שבעל קרי מפסיק רק לק"ש ולא לתפילה הוא משום דבק"ש וברכותיה דיש בהם תפילה והאר עינינו וכו' דיצא בזה יד"ח תפילה מהתורה (משום שלכו"ע גם לדעת הרמב"ם נוסח התפילה וכו' הוא מדרבנן ומדאורייתא מספיק רק משהו אחד משהו קצר וכו') ולפי"ז נדחית הוכחת הרמב"ן מבעל קרי משום שבק"ש נכלל תפילה ומה שאמרו תפילה מדרבנן הכוונה היא נוסח התפילה, אך בפשטות לכאורה לא משמע כך משום שלא נזכר כדבר הזה ובפרט דהנה אדה"ז בסימן ק"ו סעיף ד' כותב "מי שתורתו אומנתו כגון רשב"י וחבריו מפסיק לקריאת שמע ומברך לפניו ולאחריה אבל אינו מתפלל כל עיקר" ולא משמע שזה שקרא ק"ש עם ברכותיה לפניו ואחריה כבר יצא י"ח תפילה כ"א רק ידי חובת ק"ש יצא אבל תפילה מלכתחילה לא מחוייב משום שאינו מפסיק

תלמודו לשום דבר וא"כ חוזרת ראיית הרמב"ן למקומה שזה שבעל קרי מפסיק דוקא לק"ש ולא לתפילה הוא משום שק"ש דאורייתא ותפילה דרבנן).

והנה בהמשך דבריו כותב השג"א כך – "מכל מקום אכתי קשה לי דהא בסיפא דמתני' דואם ליה התחילו אין מפסיקין תנן מפסיקין לק"ש ואין מפסיקין לתפילה, וקא דייקא שם בגמ' והא תני שנה רישא אין מפסיקין ומשני סיפא אתאן לדברי תורה, דתניא חברים שהיו עוסקין בתורה מפסיקין לק"ש ואין מפסיקין לתפילה והרי לפי דעת הרמב"ם ק"ש ותפילה שניהם יש להם עיקר מדברי תורה ותוספת מדברי סופרים; דק"ש פרשה ראשונה הוי מהתורה כמש"כ למעלה סימן ב', וכן פסוק אחרון של פרשת ויאמר מפני יציאת מצריים שבה והשאר מתוספת שהוסיפו חכמים על של תורה. וכן תפילה יש לה עיקר שהתפלל תפלה קצרה פעם אחת ביום ותוספת של דברי סופרים להתפלל שמונה עשרה ג' פעמים ביום. וא"כ במאי מיירי הא דחברים שהיו עוסקים בתורה דמפסיקין לק"ש ואין מפסיקין לתפילה, אי מיירי שלא יצאו עדיין י"ח ק"ש של תורה א"כ בכה"ג לתפילה נמי מפסיקין, אם לא יצאו עדיין ידי חובת תפילה של תורה. ואי מיירי דכבר יצאו י"ח תפילה של תורה א"כ בכה"ג לק"ש נמי אין מפסיקין, אם כבר יצא י"ח ק"ש של תורה, כגון שכבר קרא פרשה ראשונה של ק"ש והזכיר נמי יצי"מ, ומאיפסקא דתני גבי ק"ש דמפסיקין וגבי תפילה דאין מפסיקין, כיון דלשניהם יש עיקר מד"ת ותוספת מד"ס שניהם שווין דמפסיקין לעיקר של תורה ואין מפסיקין לתוספת של דבריהם. אלא וודאי אין לתפילה שום עיקר ושורש מד"ת וכל עצמה אינה אלא מד"ס, והשתא פסקא תנא למילתא מפסיקין לק"ש לעיקר של תורה מיהא, ואין מפסיקין לתפילה כלל דלית לה שום עיקר מה"ת וכולה מילתא דיבה אינה אלא מדברי סופרים. ע"כ.

ובקונטרס אחרון על אתר כותב במעין החכמה יישב זה עפ"י דאיתא בירושלמי, דלכך מפסיקין לק"ש דזה שינון וזה שינון ועיי"ש. אך בירושלמי מייתי זה להיפוך דר"י משום רשב"י אמר כגון אנו שאנו עסוקין בתורה אפי' לק"ש אין מפסיקין, ומסיק שם מטעם דזה

שינון וזה שינון והיה חביב עליו ד"ת יותר מק"ש. וחכם אחד אמר ליישב עפ"י [מאי] דאמרינן דתורה היא חיי עולם ותפלה חיי שעה ואין מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה לכך אין מפסיקין לתפלה ע"כ. ונראה דב' תשובות הללו יש להשיב דזה וודאי שהאי שינויא אילו היתה תפלה מן התורה לרשב"י פשיטא שהיה מפסיק גם לתפלה ומה לי שאינה לשינון, וכי לא מודה ר"ש שמפסיקין לעשות סוכה ולעשות לולב והלימוד הוא על מנת לעשות כדאיחא בירושלמי, והרי תפילה עבודה היא ובכלל לעשות... ומהא דמניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה בלא"ה אין זה תשובה, הא רבא לא אמר התם אלא מחמת שרב המנונא הי' מאריך בתפלה יותר מדאי. ועוד הא אפשר לומר שרב המנונא כבר התפלל באותו היום ואפשר שהיה בתפילת המנחה וא"כ אז התפלה אינה אלא מדרבנן, משא"כ בתפלה שהיא מן התורה איך קרי ליה חיי שעה והיא גזירת מלך על עבדיו ובכלל עבודה היא ואין זה תלוי בדעת האדם שאם לא ירצה להתפלל על חיי שעה הרשות בידו אלא חובה כן נראה שם. ע"כ. וא"כ יוצא שאין תירוץ על הקושיא הנ"ל על דעת הרמב"ם וחייבים לומר שתפלה היא מדרבנן ולכן הפסיקו דוקא לק"ש דאורייתא ולא לתפלה דרבנן והנה לכאורה אפשר לתרץ את דעת הרמב"ם שהגם שתפילה דאורייתא בכ"ז רשב"י וחבריו הפסיקו דוקא לק"ש ולא הפסיקו לתפילה (אף שישארו קושיות ממקומות אחרים על דעת הרמב"ם אבל לא מרשב"י וחבריו) דהנה בספר בית רבי פרק י"א מביא מכתב אדה"ז להרה"ח ר' אלכסנדר סנדר משלקאוו (עמ' 38) וז"ל "הנה אף כי לא ידעתיהו ולא מכיר מראהו אך לשמע אזן שמעתיהו אשר רוח ה' נוססה בו שלא לעמוד בסוד משחקים המלעיגים בחפצים לעבוד את ה' באמת בעבודה שבלב זו תפלה... אך עתה עברו תורות חלפו שחוק בהוסדם יחד עלי לגזור גזירת שמד על התפלה להתפלל כמותם דוקא בחפזון ובלי שום תנועה והרמת קול... ולכן אין ראיה מצדיקים הראשונים שהיו גדולים ממלאכי השרת אבל אנן יתמי דיתמי... וגם האומרים תפלה מדרבנן לא ראו מאורות מימיהם כי אף שנוסח התפלה ובנינה ג' פעמים ביום הוא מדרבנן עיקר ענינה ומהותה הוא יסוד כל התורה לדעת את ה' לזכור גדלו ותפארתו בדעה שלימה ומיושבת בבינת הלב

שיתבונן בזה כ"כ עד שתתעשר נפש המשכלת לאהבה את שם ה' ולדבקה בו ובתורת ולחפוץ מאד במצותיו אשר כל ענין זה נעשה לנו בזמן הזה ע"י אמירת פסוד"ז וברכות ק"ש לפנייה ולאחריה בפה מלא ובקול המעורר כוונת הלב וכולי האי ואולי, משא"כ רשב"י וחבריו הי"ה די להם בק"ש לבד שכל ענין זה שהיה נקנה להם בהשקפה ראשונה בשפלות הלב הנאמן בבריתו אתם... " ע"כ.

וא"כ יוצא מהנ"ל שכל הענין של תפילה זוהי הקדמה בלבד כביכול בשביל להגיע לדעת את ה' ולהכיר גדלו ולכן רשב"י שיכל להגיע לזה ללא הקדמת התפילה פטור מן התפילה.

ועפ"ז אולי אפשר לומר שאפי' אם נאמר שתפלה דאורייתא בכ"א יובן מדוע פטור מתפלה משום שכל הענין של תפילה זוהי רק הכנה ולכן זה שתפילה מדאורייתא חל רק על האדם שלולא התפילה לא יגיע לאהבת ה' ולהכרת ה' ולכן חלה עליו חובה להתפלל כדי שיגיע לזה אבל רשב"י וחבריו שבלעדי זה מגיעים לאהבת ה' לא חלה עליהם חובת תפלה ז"א שמלכתחילה כל החיוב של תפילה זה רק על אנשים שאינם כרשב"י אבל על רשב"י לא חל וזה ע"ד המבואר בתניא ובפרק יז' דמסביר את הפסוק "כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו" דלכאורה הוא בלבבך נגד החוש שלנו... אלא דלעשותו ר"ל האהבה המביאה לידי עשיית המצוות בלבד ז"א שאנשים כאלו שאצלם זה נגד החוש צריכים להתחיל עם אהבה המביאה לידי עשיית המצוה אבל אחד כזה שמלכתחילה יש לו אהבה לה' מתחיל מיד מאהבה אמיתית לקב"ה וכך זה גם בתפילה שמתחיל מיד מק"ש ולא צריך להגיע לכל ההקדמה של תפילה. וכן מובא בלקו"ש ח"ז שיחה בפרקי אבות פרק שני על המשנה "רבי שמעון אומר, הוי זהיר בקריאת שמע ובתפילה וכשאתה מתפלל אל תעש תפלתך קבע אלא רחמים ותחנונים לפני המקום... ואל תהי רשע בפני עצמך" ושואל ע"ז הרבי כו"כ שאלות ובאות ב' אומר הרבי שג' ההוראות הנ"ל קשורות עם בעל המאמר ששמו ר' שמעון בן נתנאל שהי"ה תורתו אומנתו ע"ד רשב"י ואחד כזה שתורתו אומנתו אינו מפסיק לקריאת שמע כמו שרשב"י אומר בירושלמי "כגון אנו

שעוסקים בתלמוד תורה אפילו לקריאת שמע אין אנו מפסיקין ועאכו"כ לתפלה כמו הפסק דין שמי שתורתו אומנתו אינו מפסיק לתפלה. ואח"כ באות ג' אומר הרבי שהדעה של רשב"י שלקריאת שמע אין אנו מפסיקין מובאת רק בירושלמי אבל לדעת הבבלי גם אלו שתורתם אומנתם ואפי' כגון רשב"י וחבריו מפסיקין לק"ש, ומסביר הרבי שע"פ הכלל שצריך להשוות את דעות הבבלי והירושלמי מסתבר לומר שגם פה אין מחלוקת בין הבבלי לירושלמי וישנו חילוק בין רשב"י לבין חבריו, הטעם שרשב"י סובר שגם לק"ש לא מפסיקים הוא משום שזה שינון (ת"ת) וזה שינון (ק"ש) וע"י שהיה חידוד בדברי תורה לכן אינה חביבה עליו (ק"ש) יותר מדברי תורה. ועפ"ז אפשר לומר שדוקא רשב"י עצמו לא היה מפסיק לק"ש וכדיוק הלשון רשב"י ע"י שהיה חידוד בד"ת... אינה חביבה עליו משא"כ החברייא שלו כן הפסיקו לק"ש. ועד"ז ברשב"י גופא י"ל שיש חילוק בין לפני שהיה במערה לבין הזמן שלאחר צאתו מן המערה וזה שלא הפסיק לק"ש היה דוקא בזמן שלאחרי יציאתו מהמערה שאז נעשה אצלו אמיתית העילוי בשינון וחידוד בלימוד התורה.

ואח"כ באות ו' מסביר הרבי את הגדר של תורתו אומנתו ואומר הרבי שבפשטות א. זה ענין שקשור בזמן שהוא כ"כ עסוק בתורה שאינו מפסיק לשום דבר ב. זהו גם בלימוד הנגלה כמו שמצינו שבמערה רשב"י היה עסוק במשניות.

אבל בזוהר כתוב ש"תורתם אומנותם" מורה ע"ז שלא זזה שכינה מהם כל ימיהם והם "דירה לשכינתא" ומזה מובן שני דברים א) זה עילוי באיכות הקשר עם התורה שכל ענינו וכל מציאותו זה התורה וכל ענינו הוא רק שהוא דירה בתחתונים. ב) הקשר שלו הוא עם נותן התורה וזה עושים דוקא מארי קבלה וזה היסוד להמבואר בחסידות שתורתו אומנתו זה באופן של "ואשים דברי כפיך" שהדברי תורה שלומד מתייחס לקב"ה הוא אומר כביכול מה שהקב"ה אומר ועפ"ז מובן שזה שכשר"י היה תורתו אומנתו קשור עם זה שהיה מארי קבלה, ובאות ז' מסביר הרבי שלפי הנ"ל יובן בתוספת ביאור מדוע

דוקא רשב"י לא הפסיק לק"ש משום שכדי שלימוד התורה יהיה באופן של "ואשים דברי בפיך" צריך לפנ"ז לעמוד בביטול בתכלית לאלוקות וזה נהיה ע"י עבודה של ק"ש שענינה מסירות נפש. משא"כ רשב"י ובפרט לאחר שיצא מהמהערה הוא עמד באופן תמידי בתכלית הביטול לאלוקות כמו שאמר "אנא סימנא בעלמא" שהוא מצד עצמו אינו מציאות וכל מציאותו זוהי שהוא רק סימן לאלוקות, הוא היה "דירה לשכינתא" בתכלית ונאמר עליו "מאן פני האדון הוי דא רשב"י" ולכן לא היה צריך את ההקדמה של ק"ש ללימוד התורה ע"כ. וא"כ רואים מהנ"ל עוד יותר מהכתוב במכתב של אדה"ז שרשב"י לא היה מפסיק אפי' לק"ש שזה ודאי דאורייתא לכו"ע ובכ"א לא היה מפסיק משום דלא היה צריך לזאת עד"ז נוכל אולי לומר על חבריו של רשב"י דזה שלא הפסיקו לתפילה הגם שלדעת הרמב"ם זה מדאורייתא משום שלא היו צריכים זאת כנ"ל בארוכה.

10/08/2018

והנה בלקו"ש חל"ה שיחה ב' לפר' ויצא מביא הרבי את המשנה בברכות רפ"ד "תנן" תפלת השחר עד חצות... תפלת המנחה עד הערב... תפלת הערב אין לה קבע" ואומר הרבי שהמפרשים כבר עמדו על טעם השינוי שגבי ק"ש התחיל התנא בק"ש של ערבית ואילו גבי תפילה נשנו התפילות בסדר דשחרית מנחה וערבית, וביותר יוקשה להמ"ד בגמ' שהטעם שהתחיל בק"ש של ערבית הוא כברייתו של של עולם דכתיב "ויהי ערב ויהי בקר יום אחד" וא"כ גם בסדר התפלות היה צריך להיות כברייתו של עולם, וביארו דשאני תפלה מק"ש משום שמצד עצם התקנה של תפלה הסדר הוא דשחרית מנחה וערבית הן למ"ד תפלות אבות תקנום הרי אברהם תיקן שחרית ויצחק כו' והן למ"ד תפלות כנגד תמידין תקנום שחרית ומנחה הם כנגד תמידין של שחר ובין הערביים וערבית כנגד אברים ופדרים שלא נתעכלו וכו' וערבית זו תפילה אחרונה כמו אברים ופדרים שהם בלילה. שואל ע"ז הרבי מהגמ' במסכת ברכות דף כ"ו ע"א "טעה ולא התפלל ערבית... טעה ולא התפלל שחרית... איבעיא להו טעה ולא התפלל מנחה... וא"כ רואים דסדר התפלות הוא ערבית שחרית ומנחה כסדר "בריייתו של עולם" וכן בדף ל"א ע"ג אומרת הגמ' יכול יתפלל אדם כל היום כולו כבר מפורש ע"י דניאל... יכול יהא כוללן

כבת אחת כבר מפורש ע"י דוד זכתיב "ערב ובקר וצהרים וגו'" וא"כ גם מגמ' זו רואים דסדר התפלות הוא ערבית שחרית ומנחה.

ומסביר הרבי באות ב' דידוע הכלל בהלכה דבמעשה בראשית היום הולך אחר הלילה, ובקדשים הלילה הולך אחר היום. ועפ"ז י"ל דשני הסדרים הנ"ל בתפלות אם ערבית היא סיום הג' תפלות או התחלת הג' תפילות תלוי אם תפילה היא בגדר "קדשים" או בגדר ד"מעשה בראשית" ואומר הרבי שי"ל דתרווייהו איתנהו בה שיש בענין התפילה גדר של קדשים שמצד זה לילה הולך אחר היום וערבית היא סיום הג' תפילות, וגם גדר של "מעשה בראשית" שמצד זה יום הולך אחר הלילה ולפ"ז ערבית היא תחילת הג' תפילות. דהנה במהותה של תפילה מצינו שני ענינים מחד גיסא התפילה היא "עבודה שבלב" וכמרוז"ל...איזו היא עבודה שבלב הוי אומר זו תפילה" ולאידך הפירוש הפשוט של תפילה הוא מלשון בקשה והיינו שהאדם מבקש את צרכיו מהקב"ה ושני ענינים אלו סותרים זל"ז שענין "עבודה שבלב" ענינה קב"ע מלכות שמים ודביקות בה' וכדאיתא במשנה שחסידים הראשונים היו שוהים שעה אחת וכו' ומבואר בטור "שהיו מתבודדים ומכוונים בתפילתן עד שהיו מגיעים להתפשטות הגשמיות... וכו' ומובן שבכזה מצב אינם מבקשים על צרכיהם. והם שני הגדרים בתפילה – עבודה שבלב שהיא הדביקות בה' זה ע"ד קדשים, ובקשת הצרכים זה ע"ד מעשה בראשית.

ובאות ג' ממשיך הרבי ואומר שלהלכה למעשה נקטינן שסדר התפילות הוא ערבית שחרית ומנחה וטעם הדבר הוא משום שע"פ הלכה החיוב והדין דמצות התפילה הוא בקשת צרכיו שזה עצם החפצא דתפילה משא"כ עבודה שבלב הוא רק תיאור מצב הגברא המתפלל דכדי שתהיה החפצא דבקשת צרכיו כדבעי צריך הגברא להיות במצב של "עבודה שבלב" ובלעדה חסר בעצם הבקשה, אבל מ"מ אין זה מהות התפילה.

ולכאורה ע"פ הנ"ל קשה דאף שאמנם הענין של עבודה שבלב אינו חל על אלו שתורתן אומנתם משום שכאמור הם אינם צריכים כלל להקדמה של תפילה ובלעדי התפילה מגיעים לדרגא הראויה

וכמו"כ רשב"י שאפי' ק"ש לא קרא משום שהיה תמיד במצב של מס"נ. אבל לפי מה שמסביר הרבי בשיחה שזה שההלכה היא ערבית שחרית מנחה" הוא משום שמהות התפילה היא בקשת צרכיו א"כ מצד הענין הזה של בקשת צרכיו כן היו צריכים להפסיק להתפלל לבקש על צורכיהם וא"כ חוזרת הקושיא על הרמב"ם, שאם נאמר שזה מדאורייתא מדוע אינם מפסיקים מצד הענין של בקשת צרכיו. וכן קשה על זה שכתב אדה"ז במכתב שכל מהות התפלה היא עבודה שבלב וכו' וכן כתוב בעוד הרבה מקומות שמהות התפלה היא עבודה שבלב והתקרבות לקב"ה וכו' והרי כאן בשיחה הרבי אומר מפורש שמהות התפילה הוא רק בקשת צרכיו ועבודה שבלב זה אינה מהות התפילה כ"א רק מצד הגברא ואיך זה יסתדר עם המבואר במכתב ובעוד מקומות.

והנה על השאלה הב' (שבמכתב כותב אדה"ז שמהות התפילה היא "עבודה שבלב" וכן מובא בעוד מקומות משא"כ בשיחה אומר הרבי שמהות התפילה היא בקשת צרכיו) אפשר לתרץ עפ"י מה שכותב הרבי במכתב מי"א ניסן ה'תשט"ז (נדפס בהוספות לפר' עקב לקו"ש חי"ד ע' 273) וז"ל: "במש"כ ע"ד אגה"ק של אדה"ז דתפלה דאורייתא וכו'... והנה לכאורה קשה ממש"כ בשולחנו (חאו"ח סק"ו סוס"ב) "וכן עיקר" (שתפלה מדרבנן). ויש לתרץ עפמש"כ בשער הכולל בתחלתו. אבל ראה פס"ד להצ"צ תי' על הרמב"ם הל' תפלה – ומחורתא דאין כוונת אדה"ז הנ"ל לחו"ד בכלל את תפלה מה"ת (ולכן לא כתב שהאומרים שהיא מדרבנן 'טועים' אלא ש"לא ראו מאורות מימיהם"), אלא תוכן האגרת להראות טעות אלו שרצו להתפלל בחפזון וכו' מפני שתפלה דרבנן, וע"ז בא המענה וביאור גודל טעותם, כי בזמן הזה של המתפללים בחפזון והמלעיגים וכו' היא יסוד כל תורה וכו'. עיי"ש, ע"כ.

ועפ"י הנ"ל אפ"ל דכשם שלגבי תפילה דאורייתא אדה"ז לא התכוון לחו"ד כלל אם תפלה מה"ת או לאו כך גם לגבי מהות התפלה לא התכוון לחו"ד שכך היא ההלכה שהעיקר בתפילה היא "עבודה שבלב", ולא "בקשת צרכיו" כ"א רצה רק להראות את טעות

אלו שרצו להתפלל בחפזון וכו' שכן הדגיש את מעלת ה"עבודה שבלב" שבעיקר בענין זה היה שהם טעות וכמו"כ בשאר המקומות שמבואר על ענין התפלה שענינה עבודה שבלב לא נכנסים לחו"ד שמהות התפילה היא "עבודה שבלב" החפצא של התפלה "עבודה שבלב" כ"א רק להדגיש את חשיבות התפילה וחשיבות עבודת התפילה וההתקשרות לקב"ה ע"י עבודת התפילה.

והנה בהמשך השיחה הנ"ל (דפר' ויצא) באות ד' מסביר הרבי כך, (להלן תוכן הדברים): ביאור שני הסדרים הנ"ל בג' תפלות בעבודת ה' יובן בהקדם הביאור הפנימי בכלל הנ"ל "שמעשה בראשית" היום הולך אחר הלילה, ו"קדשים" לילה הולך אחר היום, ש"מעשה בראשית" מורה על עבודה להמשיך קדושה בעניני העולם וקדשים היא העבודה בענינים שהקדושה בהם היא בהתגלות באדם זה החילוק בין עניני הנשמה לבין לברר את הגוף, ולכן ב"קדשים" ההתחלה היא ביום ואור משום שכל עיסוקו הוא בדברים שהקדושה בהם בהתגלות ואח"כ עולה מחיל אל חיל ומוכן שלילה שהולך אחרי היום לא זו בלבד שהוא לא חושך כ"א הוא מדריגה יותר גבוהה באור על וזה למעלה מאור היום שלפניו. משא"כ במעשה בראשית שהמטרה היא עבודה בעניני העולם לכן התחלת העבודה היא מ"לילה" כי בתחילת העבודה העולם הוא במצב של "חושך" עולם מלשון העלם, וע"י עבודת האדם באים מלילה ליום שמאירים את החושך עד שהחושך נהפך לאור ומזה יובן גם בנוגע לענין התפילה שיש בה שני סדרים, בעבודת התפילה ישנם היגיעה לגלות אור נשמתו, ואח"כ ישנו הדיבור דתפילה שכוונת הלב לא מספיקה, והם שני הסדרים, בענין דביקות הנשמה באלוקות התחלת עבודת היום היא בתפילת שחרית יום ואור והסיום הוא בערבית שזה אור הסתום שלמעלה מגדר הנבראים, אבל להלכה נקטינן שסדר התפילות הוא ערבית שחרית מנחה כי תכלית הכוונה של בריאת העולם וירידת הנשמה למטה לעשות לו ית' דירה בתחתונים בעוה"ז הגשמי וכן הוא בענין התפילה שעיקר ענין התפילה הוא הדיבור שעל ידו נעשה זיכוך הגוף והנפש ובהיות העבודה במקום החושך דוקא.

והנה עפ"י הנ"ל יוצא שענין הדיבור הוא ע"ד בקשת צורכי האדם ששניהם הם כנגד הסדרה של ערבית שחרית מנחה וא"כ יובן מדוע רשב"י לא היה צריך גם את הענין הזה משום דרשב"י היה מהנשמות ד"נוני ימא". דהנה בלקוטי תורה פר' שמיני ד"ה "לוייתן זה יצרת לשחק בו" אומר אדה"ז "איתא במדרש רבה... ולהבין ענין קניגי זו דלוייתן עם שור הבר, הענין כי יש ב' מיני צדיקים. הא' אותן שהם כסתר שעבודתם ברוחניות בכוונת הלב לייחד יחודים עליונים ובבחי' עליות. וכגון רשב"י כשהיה במערה י"ג שנה שבודאי לא היה יכול לקיים במעשה כמה מצות מעשיות שהרי לא היו ניזונים רק מחרובא ועינא דמיא דאיברי להו, א"כ לא קיים אכילת מצה בפסח וקידוש על היין ואתרוג וסוכה... והנה באמת אי אפשר להגיע אלקותו ית' ע"י עבודה הגשמיות אלא ע"י עבודה רוחניות של הצדיקים הנ"ל והם הנקראים נוני ימא כדגים אלו שהים מכסה עליהם... אבל שהמשיך יחוד או"א שהוא המשכת אור חדש אא"ס ב"ה הוא ע"י מס"נ דווקא וזה ענין ק"ש למסור נפשו באחד... גם י"ל פי' עבודה רוחניות שמבחי' לוייתן ע"ד מ"ש בש"ע א"ח שהתפשטות הגשמיות קרוב למעלת הנבואה כו", וכן אח"כ בביאור על הנ"ל (י"ט ע"ד) "אכן יש נשמות גבוהות מאד שיש בהם בחי' רעותא דלבא בחי' בכל מאדך בלי גבול ע"ד חסידים הראשונים (הנו' בפ"ה דברכות ל"ב ע"ב)... וזהו ענין לוייתן ששט ביים". ע"כ.

ולכאורה צ"ל שיש שני בחינות בנוני ימא גופא משום שמביא פה את מה שכתוב בשו"ע שהתפשטות הגשמיות קרוב למעלת הנבואה כו' שזה נאמר על חסידים הראשונים שהיו שוהים שעה אחת ומתפללים וכן אח"כ כותב זאת מפורש "ע"ד חסידים הראשונים" וזה בחי' הא' בנוני ימא שעבודתם ברוחניות אך ע"י תפילה, ויש עוד בחי' בנוני ימא ע"ד רשב"י שלא הפסיק כלל לתפי' (ואפי' לק"ש) משום שהיה כל הזמן בתנועה של ביטול ולכן לא היה זקוק כלל לתפילה ולק"ש שכל ענינם הוא להביא את האדם למצב הנ"ל.

עכ"פ מהנראה לעיל יוצא שנשמות כאלו של נוני ימא ענינם בכל לא עם גשמיות העולם כ"א כל עבודתם הוא בבחי' רוחניות ולכן לא

הי'ה צ"ל אצלם גם הענין הב' בתפלה שזה דיבור (כהנ"ל בשיחה) – שזה ע"ד בקשת צרכיו משום שכל ענין הדיבור הוא משום עבודה בעוה"ז דירה לו ית' משא"כ אותם צדיקים שעבודתם היא ברוחניות אינם צריכים כל הענין הנ"ל.

אבל לכאורה עדיין אפשר להקשות דהנה אדה"ז בסימן ק"ו סעיף ב' כותב "נשים ועבדים אע"פ שפטורים מק"ש חייבים בתפלה... אבל יש אומרים שעיקר מצות תפלה היא מדברי סופרים שהם אנשי כנסת הגדולה... ואע"פ שהוא מצות עשה מדברי סופרים שהזמן גרמא והנשים פטורות מכל מצות עשה שהזמן גרמא... אעפ"כ חייבו אותן בתפלת שחרית ומנחה הואיל ותפלה היא בקשת רחמים וכן עיקר" ובסעיף ד' כותב אדה"ז "מי שתורתו אומנתו כגון רשב"י וחבריו... מ"מ תפלה הואיל ואינה בקשת רחמים על עניני עוה"ז אין לו להניח חיי העולם ולעסוק בחיי שעה". ומשמע מהנ"ל סעיף ב' שרחמים הוא ענין כל כך חשוב ולכן מחייבים בזה אפי' נשים וא"כ גם צדיקים כרשב"י וחבריו לכאורה זקוקים לרחמי וא"כ מדוע שלא יתפללו עבור רחמי דגם להם יש צורכי עוה"ז וכו' ומדוע שלא יתפללו (ללא כל קשר עם הענין הרוחני שבתפלה), וכן האם בעת צרה יש להם חיוב להתפלל.

ואפ"ל שרשב"י וחבריו פעלו את כל הענינים הנ"ל של רחמי ע"י לימוד תורתם, ולא הוצרכו כלל לענין התפילה אפי' עבור בקשת רחמי וכמו שמצינו בזהר (ח"ג נט' ריש ע"ב) "תניא אמר ר' יוסי זמנא חדא צריכא עלמא למטרא, אזלי לגבי דר"ש ר' ייסא ור' חזקי' ושאר חברייא, אשכחוהו דהוה אזיל למחמי' לר' פנחס בן יאיר הוא ור"א בר"י, כיון דחמא לון פתח ואמר שיר המעלות הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד" ועי"ז פעל שירדו גשמים, ומבאר הרבי במאמר ש"פ בהר ערב ל"ג בעומר תשל"ג את הסיפור הנ"ל דלכאורה קשה מדוע רשב"י פעל את ענין ירידת הגשמים ע"י אמירת תורה ולא פעל זאת ע"י תפילה והרי מצינו בשאר תנאים שפעלו ירידת גשמים ע"י תפילה וגם בהדורות שקדמו לרשב"י ע"ד חוני המעגל ור"ע שפעלו זאת ע"י תפילה, ומסביר הרבי שבענין ההשפעה מלמעלה ישנם שני

אופנים הא' הוא ע"י הפעולה מלמטלמ"ע, והב' שהוא באופן דמלמעלמ"ט. וזה החילוק בין תורה לתפילה, ואלו שני הענינים של חיי עולם וחיי שעה תורה ותפילה דיש אלו שסדר עבודתם הוא בתפילה ויש אלו שסדר עבודתם הוא ע"י תורה אמנם ישנם כאלו שעבודתם הוא בשני הענינים דתורה ותפילה רק שהם בשני זמנים נפרדים זמן תורה לחוד וזמן תפילה לחוד ומאחר שיש מצב ששייך יותר להעבודה דמלמעלמ"ע שהוא ענין התפילה לכן פעל ר"ע ירידת הגשמים ע"י התפילה משא"כ בזמנו של רשב"י זה הי' שייך יותר להעבודה דמלמעלמ"ט ולכן פעל זאת ע"י תורה ע"כ תוכן המאמר בנוגע לענינו. וביותר הוא במאמר ד"ה שיר המעלות לדוד הנה מה טוב וכו' ל"ג בעומר תשכ"ב (קונטרס ל"ג בעומר תש"נ) שמסביר שם הרבי את החילוק בין תורה ותפילה שהגם שתורה היא המשכת ענין חדש אבל מ"מ זה לא כמו שנמשך ע"י התפילה משום שתורה היא חכמה וחכמה היא באין ערוך לגבי אוא"ס וע"י התפילה דוקא ממשיכים רצון חדש מאוא"ס שלמעלה גם מחכמה דתורה, ודוקא רשב"י שהוא הי' מקור פנימיות התורה לכן ע"י אמירת תורה שלו המשיך בגילוי אוא"ס שלמעלה מהתורה. ולכן דוקא בתור רשב"י היתה גם המעלה הנ"ל שבתפילה. ע"כ.

ועפ"י הנ"ל י"ל שאולי זהו הטעם שמצינו שגם אלו שתורתם אומנתם היו מתפללים מזמן לזמן משום שאז כנראה הי' שייך המצב של מלמטלמ"ע אבל רשב"י שהי' בכזאת דרגא נעלית לא הי' צריך להתפלל כלל משום שתמיד עמד בביטול להקב"ה ולכן פעל את כל הענינים אפי' הגשמיים ע"י תורה ולכן גם לא הפסיק לק"ש אבל חביריו שכן הפסיקו לק"ש כהמבואר בהשיחה אולי הם כן התפללו לפעמים משום שלא היו שייכים לגמרי להבחי' הזאת של מלמעלמ"ט כרשב"י כ"א כר"ע שאז הי' מצב ששייך למלמטלמ"ע.

ועפ"י הנ"ל לא יוקשה על הרמב"ם כלל שאפי' אם נאמר שתפילה דאורייתא לא מבעי שלא צריכים להפסיק לתפילה מצד הענין של הכרה בגדלות הבורא וכו' "עבודה שבלב" כ"א גם מצד הענין של "רחמי" בקשת צרכיו ג"כ אינם צריכים להפסיק משום שאת כל

הענינים הנ"ל פעלו ע"י תורה. ואפי' שיש ציווי מהתורה להתפלל אבל כמו שהרבי מסביר לגבי ק"ש שרשב"י לא הפסיק משום שבלעדי ק"ש הגיע לדרגות נעלות ועמד תמיד בתנועה של ביטול ומס"נ ולכן מלכתחילה לא חל עליו חיוב של ק"ש ואותו דבר נאמר לגבי תפילה בחביריו של רשב"י שזה שלא הפסיקו לתפילה הוא משום שלא חל עליהם חיוב של תפילה מלכתחילה כי פעלו את כל הענינים ע"י תורה ולא היו צריכים להגיע לתורה.

אזהרה 2018/08/10

ועפ"ז אפשר גם להסביר את דברי רבא לר' המנונא מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה (שאמר לו זאת על שהתפלל) שפירוש הדברים הוא שהיות שאפשר להמשיך את כל הדברים ע"י תורה ומדוע מאריך הינך כ"כ בתפילה שהיא רק חיי שעה ואינך עוסק בתורה שהיא חיי עולם וע"י אפשר להגיע לדרגות נעלות וכו'.

וכן מה שכתב לדחות בקונטרס אחרון על השג"א שזה שאמר רבא לר' המנונא מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה חייבים לומר שאמר לו זאת רק משום שתפילה מדרבנן משום שאם תפילה מדאורייתא "איך קרי ליה חיי שעה והוא גזירת מלך על עבדיו ובכלל עבודה היא ואין זה תלוי בדעת האדם שאם לא ירצה להתפלל על חיי שעה הרשות בידו אלא חובה היא כן נראה לי". ועפ"י הנ"ל יש לדחות שתפלה כן תלויה בדעת האדם דהיינו אדם כזה כרשב"י וחביריו שתורתם אומנתם ויכולים להגיע להכרת ה' וכו' וכן להמשיך את כל הענינים ואת כל הצרכים ה"רחמי" ע"י תורה לא חל עליהם מלכתחילה החיוב להתפלל ולכן לגביהם נקראים חיי שעה ואינם מחוייבים להתפלל ע"ז כי עוסקים בחיי עולם ואין זו "גזירת מלך" על כולם כ"א כנ"ל דוקא על כאלו שבלעדי תפלה אינם יכולים להגיע ולהמשיך את כל הענינים. ואתי שפיר.